

THE EUROPEAN DISCOVERY OF CHINA

POMPEU FABRA UNIVERSITY BARCELONA

MATTEO RICCI I LA MISSIÓ JESUÏTA

L'ACOMODACIÓ DELS JESUÏTES

L'acomodament també comportava adquirir el prestigi intel·lectual entre les elits, i això volia dir publicar. Els debats a taula consumien bona part del seu temps, però entenia que l'estatus a la Xina depenia molt més de la paraula escrita que de l'oralitat. Tan bon punt va adquirir un bon nivell de xinès clàssic, Ricci va traduir i imprimir a gran escala.

La major part dels llibres eren religiosos pel que fa al contingut: fullets pietosos i un catecisme doctrinal titulat *L'autèntic sentit del Senyor del Cel*, el nom que van donar els jesuïtes, després de debats entusiastes, a Déu a la Xina. L'abisme que dividia la religiositat cristiana i la xinesa s'evidencia pel fet que no hi ha un únic caràcter xinès per a "déu". Els jesuïtes van haver de combinar dos caràcters existents, que volien dir "el Senyor del Cel", un nom que els catòlics xinesos encara utilitzen. S'ha de tenir present que la gran majoria de llibres traduïts al xinès pels jesuïtes eren d'ús pietós.

Altres llibres tracten de temes socials, com el *Sobre l'amistat*, una col·lecció de dites sobretot d'autors clàssics llatins i grecs, que expressen valors que podien ser acceptats fàcilment pels xinesos. Aquest llibre va donar a Ricci més prestigi i popularitat que cap altre.

També va publicar llibres científics, un d'ells els *Elements d'Euclides*, en xinès, que va traduir amb l'ajut del seu convers més prestigiós, Xu Guangqi. El seu èxit més aclaparador, amb tot, va ser el mapamundi que va penjar a l'entrada de la residència jesuïta a Zhaoqing.

Els jesuïtes atribuïen l'interès que els erudits xinesos tenien cap a la ciència i la tecnologia europees al seu proselitisme; però, de fet, la difusió dels textos científics jesuïtes només era possible ja que als erudits xinesos els interessaven la ciència i la tecnologia des de ben abans de l'arribada dels jesuïtes. Com va dir un acadèmic, els jesuïtes no van obrir el diàleg, ells es van introduir en un que ja existia.

Però l'acomodament també implicava acceptar les creences locals sempre que no fossin contràries al cristianisme. Adaptar el budisme i el taoisme estava fora de lloc; però els xinesos també practicaven molts rituals i cerimònies que podien ser més fàcilment acceptats, i que els

jesuïtes van agrupar sota el nom de confucianisme, un mot inventat per ells.

El culte als avantpassats es podia entendre com una cerimònia familiar; els continguts ètics de les dites de Confuci podien tenir equivalents a la cultura clàssica occidental, i la profunda reverència al Cel podia ser el record d'un missatge cristià oblidat fa molt temps. Com va dir un acadèmic, els jesuïtes van remodelar el confucianisme.

La resposta xinesa als jesuïtes no va ser gens entusiasta. Hi havia raons pràctiques, com el rebuig dels jesuïtes a la poligàmia, quan tots els oficials xinesos tenien una caravana de dones i concubines inherent al seu estatus.

Però, definitivament, els xinesos no es volien convertir perquè tenien una visió totalment diferent i ben estructurada sobre tot allò essencial. Havien elaborat durant milers d'anys un sistema filosòfic tan sofisticat com l'occidental: i ambdues cosmologies eren completament incompatibles.

Mil cinc-cents anys abans, una altra religió estrangera, el budisme, havia aconseguit implantar-se a la Xina. Va costar segles i un acomodament radical a la visió xinesa que va modificar molt el seu missatge religiós inicial. A més, el budisme és una religió sense Déu, mentre que el cristianisme venia amb un Déu Creador exclusiu, una noció totalment aliena a la tradició oriental. I l'objectiu budista de suprimir el patiment era molt més atractiu que l'objectiu cristià de justificar-lo.

Per altra banda, estudis recents demostren que els cercles erudits xinesos veien la missió cristiana jesuïta amb molta desconfiança. Els textos xinesos traduïts demostren que, tot i que mostraven respecte i simpatia per Ricci, menystenien la insistència dels jesuïtes a fer servir ensenyaments científics al costat de reflexions secundàries ocultes.

Un acadèmic ha descrit la missió jesuïta com una empresa de seducció. De fet, amb tots els seus esforços i totes les cartes edificants que van enviar, la seva empremta mai no es va apropar a fer tremolar els fonaments del món xinès.

Però van contribuir a fer tremolar els fonaments d'Europa quan els filòsofs van fer de Confuci el sant patró de la Il·lustració, i en el seu nom van demanar una societat laica governada per erudits en comptes d'aristòcrates.